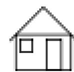
WIKIPEDIA

Hagia Sofia

Hagia Sofia (kreik. Ἁγία Σοφία, "Pyhä viisaus") on historiallinen moskeija Istanbulissa Turkissa. Alun perin kirkoksi vuonna 537 valmistunut rakennus on historiansa aikana vaihtanut käyttötarkoitustaan useasti: se on ollut sekä lännen katolisen että idän ortodoksisen kirkkokunnan käytössä että moskeijana ja vuosina 1934–2020 museona, kunnes se päätettiin jälleen muuttaa moskeijaksi. Hagia Sofiaa pidetään yhtenä bysanttilaisen arkkitehtuurin mestariteoksista.

Hagia Sofia Ayasofya (turk.) Ἁγία Σοφία (kreik.) Sancta Sophia (latin.)	
Sijainti	Istanbul, Turkki
Rakennustyyppi	moskeija
Valmistumisvuosi	537
Suunnittelija	Isidoros Miletoslainen Anthemios Tralleislainen
Verkkosivut (https://muze.gen.tr/muze-detay/ayasofya)	
Museokävijät (2015)	yht. 3 425 236 hlöä[1]
	Lisää rakennusartikkeleita **Arkkitehtuurin teemasivulla**

Sisällysluettelo

Kirkko, moskeija, museo ja taas moskeija

Vuonna 1204 neljännessä ristiretkessa ristiretkeläiset valtasivat Konstantinopolin ja perustivat Latinalainen keisarikunnan jonka aikana se muutettiin katoliseksi kirkoksi. Vuonna 1261 bysanttilaiset valtasivat Konstantinopolin takaisin jolloin se palautettiin ortodoksiseksi kirkoksi. Lopulta se muutettiin moskeijaksi, kun turkkilaiset valtasivat Konstantinopolin vuonna 1453. Vuodesta 1934 alkaen rakennus on toiminut museona. Vuonna 2015 se oli 3,4 miljoonalla kävijällään yksi Euroopan suosituimmista museoista[1].

Heinäkuussa 2020 presidentti Erdoğan päätti muuttaa Hagia Sofian takaisin moskeijaksi, kun Turkin korkein hallinto-oikeus vahvisti ettei muutokselle ole estettä.[2] Ensimmäinen rukoushetki moskeijassa pidetään 24. heinäkuuta 2020.[3]

Rakennushistoria

Kirkon rakentaminen

Hagia Sofian paikalla oli aluksi ollut Constantius II:n rakennuttama kirkko, joka oli rakennettu vanhan Apollon temppelin raunioiden paikalle. Tämä kirkko tuhoutui 15. tammikuuta 532 niin sanotun Nika-kapinan yhteydessä. Keisari Justinianus I päätti rakennuttaa vanhan paikalle uuden kirkon. Sen arkkitehdit olivat Platonin Akatemian viimeinen johtaja Isidoros Miletoslainen ja Anthemios Tralleislainen.[4] Justinianuksen tavoite oli rakentaa kaikkien aikojen loisteliain kirkko. Kirkon valmistuttua hänen kerrotaan huudahtaneen: ”Olen voittanut sinut, Salomo!” Kirkon 55 metriä korkeaa kupolia reunustaa kaksi puolikupolia, ja sen alareunassa olevat 40 ikkunaa luovat vaikutelman, että kupoli leijuu ilmassa.[5] Hagia Sofia vihittiin käyttöön 27. joulukuuta 537[4]. Kirkon suuri kupoli romahti maanjäristyksen yhteydessä vuonna 557, mutta se jälleenrakennettiin ja kirkko vihittiin jälleen käyttöön vuonna 563. Hagia Sofiasta tuli pian Konstantinopolin ja koko Bysantin valtakunnan tärkein kirkko ja myös tärkein bysanttilaista arkkitehtuurin tyyliä edustava rakennus.

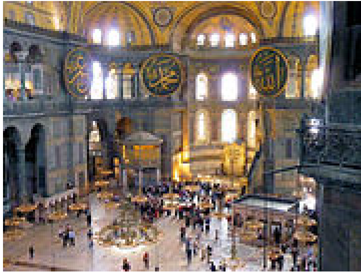
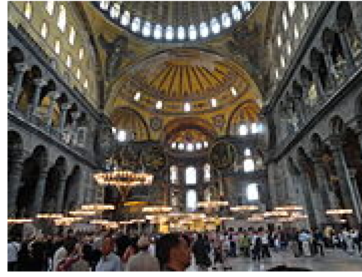
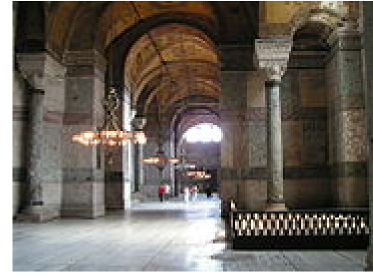
Rakennukseen tehdyt muutokset

Vuonna 1204 neljännen ristiretken jäsenet valtasivat Konstantinopolin ja perustivat Latinalaisen keisarikunnan. Hagia Sofia toimi katolisena kirkkona siihen asti, kun Nikaian keisarikunta valtasi takaisin Konstantinopolin.

Vuonna 1453 osmanit valtasivat Konstantinopolin, ja tuolloin varsin huonokuntoinen Hagia Sofia korjattiin moskeijaksi. Samalla kirkon useat mosaiikit peitettiin. Moskeijalle rakennettiin kaksi minareettia sulttaani Bayezid II:n määräyksestä. Myöhemmin sulttaani Selim II määräsi rakennettavaksi moskeijan länsipuolelle kaksi uutta minareettia, joiden rakentamisesta vastasi hänen luottoarkkitehtinsa Mimar Sinan. Vuonna 1934 Turkin tasavallan yksinvaltainen presidentti Kemal Atatürk määräsi, että moskeijasta tehdään museo.

Vuoden 2020 päätös muuttaa rakennus moskeijaksi merkitsee muun muassa keskiaikaisten kristillisten mosaiikkien peittämistä.[2]

Valokuvia

Hagia Sofiaa.	Hagia Sofia.	Toisen kerroksen sivustaa.
Kristus Pantokratoria, Kaikkivaltiasta kuvaava mosaiikki.	Johannes Krysostomosta kuvaava mosaiikki.	Konstantinus Suurta kuvaava mosaiikki.
Kristillinen mosaiikkityö Hagia Sofian, aiemman basilikan lounaisen sisäänkäynnin luona. Keskellä Neitsyt Maria sylissään Jeesus, joille keisari Konstantinus Suuri esittelee kaupungin ja keisari Justinianus I kirkon pienoismallia. Kreikkalaiset kirjaimet MP eli MR = Miter, äiti ja ΘY eli Th-U= Theu, Jumalan).	Hagia Sofiassa sijaitseva mosaiikki, joka kuvaa keisari Johannes II Komnenosta ja keisarinna Ireneä antamassa kirkolle lahjoituksia. Keskellä Jeesus ja Neitsyt Maria.	1000-luvulta peräisin oleva tuntemattoman varjagin kaivertama riimukirjoitus, josta on luettavissa skandinaavinen etunimi *Halvdan*. Hagia Sofian balustradissa on muutamia riimutekstejä. Englanninkielisen selostuksen merkintä “It dates 9th century” on virheellinen.

Katso myös

- Bysantin taide

Lähteet

1. Hagia Sophia Museum Statistics (https://muze.gen.tr/muze-detay/ayasofya) Hagia Sophia Museum, https://muze.gen.tr/muze-detay/ayasofya. Viitattu 13.1.2017. (englanniksi)
2. Nurminen, Jussi: Hagia Sofia muuttui museosta moskeijaksi Turkin presidentin päätöksellä – muutoksen myötä kristilliset mosaiikit täytyy peittää (https://yle.fi/uutiset/3-11443563) *Yle*. 10.7.2020.
3. Erdoganin allekirjoittamalla säädöksellä Hagia Sofia muuttuu museosta moskeijaksi (https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006568408.html) *Ilta-Sanomat*. 10.7.2020. Viitattu 10.7.2020.
4. Kazhdan, Alexander P.: *The Oxford dictionary of Byzantium*, s. 892. Oxford University Press, 1991. ISBN 978-0-19-504652-6. (englanniksi)
5. Seppo Zetterberg (toim.): *Maailmanhistorian pikkujättiläinen*, s. 227–228. Porvoo: WSOY, 2003. ISBN 951-0-15101-7.

Aiheesta muualla

- Hagia Sofia (http://www.ortodoksi.net/index.php/Hagia_Sofia) *Ortodoksi.net*. Viitattu 25.12.2018.
- History (https://muze.gen.tr/muze-detay/ayasofya) *Hagia Sophia Museum*. Viitattu 25.12.2018 (englanniksi).
- Hagia Sophia (https://www.history.com/topics/ancient-greece/hagia-sophia) *History.com*. 12.1.2018. Viitattu 25.12.2018 (englanniksi).
- Hagia Sophia (https://www.britannica.com/topic/Hagia-Sophia) *Encyclopædia Britannica*. Viitattu 25.12.2018 (englanniksi).
- Jarus, Owen: Hagia Sophia: Facts, History & Architecture (https://www.livescience.com/27574-hagia-sophia.html) *Live Science*. 1.3.2013. Viitattu 25.12.2018 (englanniksi).
- Cohen, Thomas: Hagia Sophia (https://www.ancient.eu/Hagia_Sophia/) *Ancient History Encyclopedia*. 19.11.2015. Viitattu 25.12.2018 (englanniksi).